

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะอย่างยั่งยืนของตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

Participation in Sustainable Waste Management of Fresh Markets in the
Mueang District Area Phetchabun Province

สิริมาส หมื่นสาย¹ อีรภัทร กิจจาร์ก² สมพิศ สายบุญชื่น³ สุภชัย ตริทศ⁴ โดมธราดล อนันตสาน⁵
อรุณ สนใจ⁶ และกมลวิช ลอยมา⁷

Sirimas muesai, Teeraphat Kitjarak, Sompit Saibunchun, Supachai Tritose,
Domtharadol Anantasan, Arun Sonchai and Kamolvit Loima

Received: March 06, 2021

Revised: May 14, 2021

Accepted: May 17, 2021

DOI: 10.14456/jra.2022.43

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) นำเสนอแนวทางการจัดการขยะตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เก็บและรวบรวมข้อมูลจากแม่ค้าในชุมชนตลาดสด จำนวน 200 แผง การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาดัชนีความสอดคล้องด้วยเทคนิค IOC มีค่าเท่ากับ .75 ค่าความเชื่อถือของแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น โดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.87 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เปรียบเทียบด้วยค่า t-test และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว ใช้ One-way ANOVA หรือ F-test ผลการวิจัย พบว่า 1) การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนตลาดสดในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.50$) ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือการมีส่วนร่วมในการวางแผน ($\mu = 2.72$) ส่วนข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย ($\mu = 2.28$) 2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแบบยั่งยืนในชุมชนตลาดสด พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ

¹ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา: Chaopraya University

²⁻⁷ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์: Phetchabun Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: is.sirimas08@gmail.com, Tel. 089-8863936

สมรส รายได้ต่อเดือนและระดับการศึกษาที่ต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดการตลาดขยะสดไม่ต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการจัดการขยะชุมชนตลาดสดนั้นควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีในการจัดการขยะให้มีความเหมาะสมกับข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ของตลาด

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การจัดการขยะอย่างยั่งยืน, แนวทางการจัดการขยะชุมชนตลาดสด

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the level of community participation in fresh market waste management in the Mueang district area, Phetchabun Province; 2) comparison of community participation in fresh market waste management in the Mueang district area, Phetchabun Province classified by personal factors; and 3) to present guidelines for waste management in the fresh market in the Muang district area, Phetchabun Province. It was a quantitative research. Data were collected from 200 market women in the bazaar community. The tool was examined using the IOC technique of conformity index with the value of .75. The reliability of the questionnaire was of confidence. Cronbach's alpha coefficient was calculated and the confidence value was 0.87. The data were analyzed using mean and standard deviation, comparative analysis with t-test and one-way variance test using one-way ANOVA or F-test. The results showed that 1) public participation in solid waste management in the fresh market community, overall, was at a moderate level ($\mu = 2.50$). The highest level of participation was planning participation ($\mu = 2.72$), while the item with the lowest level of participation was participation in waste utilization ($\mu = 2.28$); 2) comparison of community participation in sustainable management In the fresh market community found that the personal factors such as sex, age, marital status, monthly income and education levels were different but participation in the management of the fresh waste market was no different at the 0.05 level and; 3) in terms of guidelines for waste management in the fresh market community, there should be development of waste management technology to suit the market space constraints.

Keywords: Participation, Sustainable Waste Management, Guidelines for Waste Management in the Fresh Market Community

บทนำ

ปัจจุบันขยะเป็นปัญหาสำคัญในระดับโลกที่หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่ต้องประสบปัญหาเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทำให้มีการบริโภคทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น มีการประดิษฐ์ และพัฒนาเทคโนโลยีมาใช้อำนวยประโยชน์ต่อมนุษย์มากขึ้น จึงทำให้มีจำนวนขยะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งมีทั้งขยะจากภาคอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร ภาคการท่องเที่ยว ครั้วเรือน และสารเคมีอันตราย เป็นเหตุให้เกิดขยะเหลือใช้ปริมาณเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแต่เดิมการเพิ่มขึ้นของขยะจะเกิดขึ้นเฉพาะในเมืองใหญ่ ๆ แต่ปัจจุบันปัญหานี้ได้ขยายวงกว้างมากขึ้นในทุกเขตเมือง โดยแปรตามความเจริญและการขยายขนาดของเมือง ซึ่งสภาพเศรษฐกิจยิ่งดีมากขึ้นเท่าไร ปัญหาขยะก็เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น และจากสถานการณ์ขยะ มูลฝอยที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นมีปริมาณเพิ่มขึ้นทุกปี ในขณะที่อัตราขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัด และอัตราขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย ซึ่งปัญหาดังกล่าวหากไม่มีการแก้ไขใด ๆ จะส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเป็นอันตรายคุกคามต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนได้ ดังเห็นได้จากเหตุการณ์ไฟไหม้บ่อขยะที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด (สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย, 2563)

การกำจัดขยะไม่ว่าโดยวิธีใด ย่อมมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมไม่มากนักน้อยทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยเฉพาะในบ้านเราไม่ได้มีการแยกขยะอันตรายที่มีสารเคมีและโลหะหนักออกไปกำจัดให้ถูกต้อง ก็ยังน่าเป็นห่วงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชน การหาวิธีกำจัดขยะในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุเหมือนการระดมคนมากวาดถนนหรือใช้รถดูดฝุ่น เพราะ “กวาดเท่าไรก็ไม่หมด ถ้าไม่งดทิ้งขยะ” แต่สำหรับการกำจัดขยะให้ได้ผล ต้องแก้ที่ต้นเหตุ คือ “คน” ซึ่งเป็นผู้ก่อให้เกิดขยะโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันทำให้ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การเติบโตของระบบอุตสาหกรรมเปรียบเสมือนดาบสองคมที่ก่อให้เกิดประโยชน์และโทษมหาศาลตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 เป็นต้นมา จะมุ่งเน้นส่งเสริมการพัฒนา ระบบอุตสาหกรรมเป็นผลให้โรงงานเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มีอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เกิดขึ้น ผลพวงเหล่านี้ก่อให้เกิดขยะปริมาณมหาศาลส่งผลให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงอย่างต่อเนื่อง เกิดการพอกพูนของปัญหาการกำจัดขยะทั้งจากชุมชนและอุตสาหกรรมขยะและสิ่งปฏิกูลนับว่าเป็นปัญหาของสังคมสมัยใหม่ ทั้งที่เป็นสังคมเมืองและสังคมอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ นอกจากขยะและสิ่งปฏิกูลจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นแล้ว ขยะและสิ่งปฏิกูลเหล่านั้นยังคงมีความเน่าเสีย หรือความเป็นพิษต่อระบบนิเวศน์ และต่อสุขภาพอนามัยที่รุนแรงมากยิ่งขึ้น สมัยก่อนขณะที่บ้านเมืองยังไม่ได้พัฒนา ประชาชนยังมีจำนวนอยู่น้อย และอยู่กระจัดกระจายทั่วไป การทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลก็มิได้มีการเก็บอย่างเป็นระบบเช่นในปัจจุบัน ประชาชนมักจะทิ้งขยะและสิ่งปฏิกูลลงพื้นดิน บริเวณบ้าน ในที่สาธารณะ และในแหล่งน้ำต่าง ๆ เนื่องจากปริมาณขยะมีน้อยจึงไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติหรือระบบนิเวศน์ เพราะขยะและสิ่งปฏิกูลจะถูกย่อยสลายหรือถูกดูดซึมเข้าไปกับธรรมชาติ นอกเสียจากในบางครั้งเมื่อมีโรคระบาดเกิดขึ้นก็อาจก่อให้เกิดการแพร่กระจายของเชื้อโรคได้ในบางช่วงเวลาเท่านั้น เมื่อประชาชนเข้ามาอยู่รวมกันเป็นชุมชน เป็นเมืองและมีการพัฒนาทางด้าน

อุตสาหกรรม ขยะและสิ่งปฏิกูลจึงถูกจำกัดที่ให้ทิ้ง กล่าวคือต้องทิ้งในที่รองรับขยะและสิ่งปฏิกูลที่จัดขึ้น แล้วจึงมีผู้ดำเนินการนำขยะไปเผา ไปกองรวมกันไว้หรือนำไปกำจัดด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ การดำเนินการจัดเก็บขยะและสิ่งปฏิกูลมิใช่จะกระทำได้ง่าย เมื่อปริมาณขยะมีมาก ก็จำเป็นต้องใช้พาหนะในการขนย้ายสิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย แต่เมื่อชุมชนเมืองอยู่กันอย่างแออัด ซับซ้อน การจราจรคับคั่ง การจัดเก็บขยะและสิ่งปฏิกูลจึงทำได้ยากลำบาก โดยที่ปัจจุบันได้มีการคำนวณไว้ว่า คนเป็นผู้สร้างขยะมูลฝอยวันละประมาณ 600-1,200 กรัมต่อคน และถ้ารวมถึงสิ่งปฏิกูลที่เกิดขึ้นจากอุจจาระ ปัสสาวะ (ไม่รวมกิจวัตรอื่น ๆ เช่น อาบน้ำ ชักผ้า ขำระล้างทำความสะอาด) ที่เกิดขึ้นประจำวันแล้วน่าจะพอคำนวณได้ว่า ในแต่ละวันนั้นจะก่อให้เกิดขยะและสิ่งปฏิกูล ได้วันละประมาณ 2 กิโลกรัม (ทรงธิดักดิ์ ทิพย์คา, 2555)

ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ หากมองในบริบทของพื้นที่ที่เป็นจุดสำคัญที่มีปริมาณขยะมากที่สุดก็คือชุมชนตลาดสดซึ่งในพื้นที่นั้นมีปริมาณขยะมากขึ้นทุกวัน ถึงแม้จะมีการบริหารจัดการที่ดีแต่ก็ยังไม่ทั่วถึงจึงทำให้เกิดขยะหลงเหลืออยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ปัญหาการบริหารจัดการขยะในชุมชนที่เกิดขึ้นก็คือขาดแคลนพื้นที่สำหรับนำขยะไปรวมทิ้ง ซึ่งจุดการทิ้งขยะในปัจจุบันที่ทางตลาดจัดเตรียมไว้ให้ผู้ค้าขายนั้นอยู่ห่างไกลจากตลาดมาก ผู้ค้าในพื้นที่มองว่ารอให้ขายของให้เสร็จก่อนแล้วนำไปทิ้งรอบเดียวซึ่งบางทีขยะล้นถัง หรือมีปริมาณขยะมากและปัญหาอีกอย่างคือหากวันใดรถขยะไม่เข้ามาเก็บในพื้นที่ หรือมาเก็บก่อนเวลาเปิดตลาดก็จะก่อให้เกิดปริมาณขยะในตลาดล้นตลาด ปริมาณขยะซึ่งนับวันจะยิ่งมากขึ้นทุกวันนี้ ทำให้เป็นแหล่งสะสมสิ่งต่าง ๆ ก่อให้เกิดมลพิษของเสียแหล่งโสโครก ซึ่งอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยทั้งของผู้ค้าขาย ผู้ซื้อของในตลาด และในพื้นที่ใกล้เคียงเป็นอย่างมาก

บทความวิจัยนี้ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะของผู้ค้าในตลาดสด เนื่องจากผู้ค้าเป็นผู้ก่อปริมาณขยะมากหรือน้อยขึ้นนั่นเองดังนั้นหากมีการจัดการขยะที่ดีและถูกต้องอย่างเหมาะสมจะทำให้สามารถลดมลพิษทางด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งแนวทางในการจัดการขยะของตลาดแห่งนี้สิ่งที่ต้องทำคือ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนแห่งนี้ให้เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ โดยการทำกิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้แม่ค้าเข้ามาแสดงความคิดเห็นร่วมกันบริหารจัดการขยะในตลาดอย่างเหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่ แม่ค้าในตลาดมีการวางแผนร่วมกันในการจัดการปัญหา การใช้ขยะให้เกิดมูลค่าเกิดขึ้น การดูแลจุดที่ตั้งแผงของแม่ค้าเอง ช่วยกันดูแลควบคุมขยะ แต่ทั้งนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยอมรับการแสดงความคิดเห็นของเจ้าของชุมชนแห่งนี้ เพื่อหาแนวทางในการจัดการขยะและทิศทางในการบริหารเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และให้ชุมชนแห่งนี้ตระหนักถึงการรักษาสีสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะที่ถูกต้อง ความคาดหวังของชุมชนที่ต้องการให้เกิดตลาดปลอดภัย ปลอดภัย และที่สำคัญ เพื่อเป็นการค้นหาวิธีการที่เหมาะสมในการจัดการขยะของตลาดแห่งนี้ ซึ่งความเหมาะสมที่เกิดขึ้นมีทิศทางเป็นอย่างไร เมื่อทุกคนในตลาดตระหนักแล้ว ชุมชนจะได้อะไรบ้างจากการมีส่วนร่วมเหล่านี้ ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่แนวทางการจัดการขยะชุมชน การจัดการปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ และสภาพสังคม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะตลาดสด ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะตลาดสด ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการขยะตลาดสด ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้ออกแบบการวิจัยเป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) โดยทำการศึกษาจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ด้วยการศึกษาระเบียงสำรวจ (Survey Study) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ประชาชนในชุมชนตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ มีร้านค้าในแผงตลาดสด จำนวนรวมทั้งสิ้น 200 แผง รวมทั้งสิ้น 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือน และระดับการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ (Checklist) วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่และค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย 4) การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากขยะมูลฝอย 5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นแบบสอบถามวัดระดับความเป็นจริงประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับการแปลความหมายค่าเฉลี่ย ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ดังนี้

4.51-5.00	หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50	หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐานการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ค่า t-test ใช้ทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ ซึ่งจำแนกเป็น 2 กลุ่ม และการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว ใช้ One-way ANOVA หรือ F-test สำหรับตัวแปรที่แบ่งกลุ่มมากกว่า 2 กลุ่ม ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส รายได้ต่อเดือนและระดับการศึกษา

ตอนที่ 4 คำถามปลายเปิดการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ วิเคราะห์ด้วยการสรุป วิเคราะห์เนื้อหา และพรรณนาวิเคราะห์

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ วิเคราะห์ด้วยการสรุป วิเคราะห์เนื้อหา และพรรณนาวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ในการศึกษาคณะผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยและสรุปตามประเด็นวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะตลาดสด ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนตลาดสดในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\mu = 2.50$) ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือการมีส่วนร่วมในการวางแผน ($\mu = 2.72$) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ($\mu = 2.65$) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ($\mu = 2.57$) ส่วนข้อที่มีระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย ($\mu = 2.28$)

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะตลาดสด ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า การทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแบบยั่งยืนในชุมชนตลาดสด มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน ผลการทดสอบพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล “เพศ” “อายุ” “สถานภาพสมรส” “รายได้” และ “ระดับการศึกษา” ที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแบบยั่งยืนในชุมชนตลาดสดในภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการจัดการขยะตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า สำหรับแนวทางการจัดการขยะชุมชนตลาดสดนั้น ควรส่งเสริมให้เกิดแนวปฏิบัติของการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในตลาด โดยอาจจะนำข้อมูลการดำเนินโครงการภายในตลาดสดที่มีอยู่เดิม เช่น โครงการตลาดสดสีเขียว มาต่อยอดเพื่อพัฒนาเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในตลาด ให้ความร่วมมือกันในการกำหนดนโยบายการจัดการขยะภายในตลาดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการส่งเสริมบทบาทของผู้จัดการตลาดในการจัดการขยะภายในตลาดที่อยู่ในความรับผิดชอบ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลในครั้งนี้คณะผู้วิจัยนำเสนอประเด็นสำคัญจากผลการศึกษา ซึ่งมีข้อค้นพบประเด็นสำคัญนำเสนอได้ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนใน

ชุมชนตลาดสด ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ John Cohen and Norman Uphoff (1980) เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นไว้ 4 แบบแต่สำหรับผลการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับรูปแบบของแนวคิดนี้เพียง 3 แบบได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจ นั้นประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะได้อาจมาจากคำถามที่ว่า ใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและจะทำประโยชน์โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงานและการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น และ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มได้

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การทดสอบสมมติฐานปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่แตกต่างกัน มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแบบยั่งยืนในชุมชนตลาดสด มีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนแตกต่างกัน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล “เพศ” “อายุ” “สถานภาพสมรส” “รายได้” ที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแบบยั่งยืนในชุมชนตลาดสดในภาพรวมไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเสนาะ แก้วคง (2560) พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางวัวฉนวน อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราที่มีระดับการศึกษา, รายได้เฉลี่ยต่อเดือน, การฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน และการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนแตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบางวัวฉนวน อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทราที่มีอายุ, อาชีพ และจำนวนสมาชิก ภายในครัวเรือน แตกต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการจัดการขยะตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ควรส่งเสริมให้เกิดแนวปฏิบัติของการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในตลาด โดยอาจจะนำข้อมูลการดำเนินโครงการภายในตลาดสดที่มีอยู่เดิม เช่นโครงการตลาดสดสีเขียว มาต่อยอดเพื่อพัฒนาเป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในตลาด ให้ความร่วมมือกันในการกำหนดนโยบายการจัดการขยะภายในตลาดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการส่งเสริมบทบาทของผู้จัดการตลาดในการจัดการขยะภายในตลาดที่อยู่ในความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุภาภรณ์ บุญทากลาง (2556) ได้กล่าวถึงระดับการมีส่วนร่วมไว้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมนั้นต้องเริ่มจากการเข้าร่วมประชุมอภิปรายเป็นการเข้าร่วมถกปัญหาหรือเนื้อหาสาระของแผนงานหรือโครงการพัฒนา เพื่อสอบถามความ

คิดเห็นของประชาชน การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อให้ทราบถึงผลดี ผลเสียในกรณีต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนในท้องถิ่นที่มีผลกระทบ ทั้งทางบวก และทางลบ ต่อความเป็นอยู่ของเขา การให้คำปรึกษาแนะนำ ประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการใน คณะกรรมการ บริหารโครงการเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ถูกผลกระทบ เข้ามีส่วนร่วม รับรู้และร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนด้วย ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทบทวน และสะท้อนผลการตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทัน่วงที

องค์ความรู้ใหม่

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ที่เหมาะสมประกอบด้วย 5 ด้านได้แก่

1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน ส่งเสริมให้ผู้ค้าร่วมกันกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติร่วมกันในการจัดการขยะในตลาด ร่วมกันให้ข้อเสนอแนะแนวทางต่างๆ ในการบริหารจัดการขยะในพื้นที่อย่างเป็นระบบ

2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ส่งเสริมให้ผู้ค้าร่วมกันปฏิบัติตามระเบียบที่ร่วมกันกำหนดขึ้นอย่างสมัครใจ เพื่อร่วมกันลดปริมาณขยะ ร่วมกันจัดการขยะ ร่วมกันทำความสะอาดพื้นที่ของแผงในตลาดของผู้ค้าเองและแผงใกล้เคียง

3) การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย ส่งเสริมให้ผู้ค้าตระหนักถึงการนำสิ่งของเหลือใช้น่ากลับมาใช้ใหม่ ใช้ซ้ำ และลดการใช้สิ่งทีก่อให้เกิดขยะ พร้อมกับร่วมกันสร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นจากสิ่งของเหลือใช้ ร่วมกันหาแนวทางจัดตั้งธนาคารขยะ หรือการแปรรูปขยะ หรือมาตรการอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับพื้นที่ เพื่อให้ทุกคนได้ใช้ประโยชน์จากขยะร่วมกัน

4) การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากขยะมูลฝอย ส่งเสริมให้ผู้ค้าร่วมกันแสดงความคิดเห็น ร่วมกันตระหนักถึงข้อดีของการลดปริมาณขยะ ทุกคนต้องให้ความสำคัญกับการลดปริมาณขยะเพื่อเป็นภาพลักษณ์ที่ดีของตลาด ทำให้มีคนมาซื้อของที่ตลาดมากขึ้น ซึ่งการร่วมกันออกแบบลดปริมาณขยะนั้นจะทำให้ผู้ค้าได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งหมด

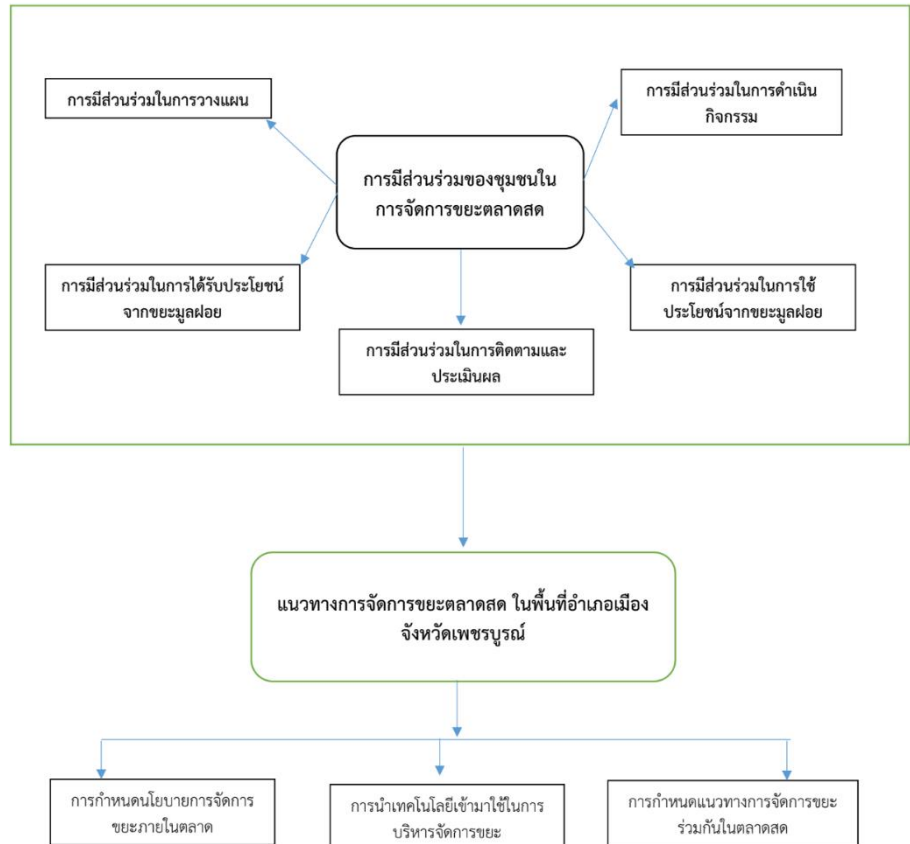
5) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ส่งเสริมให้ผู้ค้าแสดงความคิดเห็น ทุกกระบวนการในการบริหารจัดการขยะ แสดงทัศนคติที่เหมาะสม ร่วมกันหาทางออกในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน พร้อมแนวทางในการปรับปรุงขั้นตอนการทำงานต่างๆ ร่วมกันอย่างเป็นระบบ

แนวทางในการพัฒนาพื้นที่โดยแนวทางการจัดการขยะตลาดสดในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ที่เหมาะสม ประกอบด้วย

1) การกำหนดนโยบายการจัดการขยะภายในตลาด ซึ่งภายในตลาดนั้นต้องมีนโยบายและแนวปฏิบัติในการจัดการขยะ กำหนดเป็นมาตรการสำคัญเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

2) การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการขยะ เช่น Traffy Waste ระบบจัดการการเก็บขยะอัจฉริยะ เป็นแพลตฟอร์มบริหารงานและวางแผนจัดเก็บขยะ เป็นต้น

3) การกำหนดแนวทางการจัดการขยะร่วมกันในตลาดสด เป็นการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นจากผู้ค้าภายในตลาดเพื่อให้ร่วมกันบริหารจัดการ การร่วมปฏิบัติ ร่วมรับประโยชน์ที่เกิดขึ้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของแม่ค้า เช่น การทำความสะอาดร้านของตนเอง การตั้งคณะกรรมการเพื่อติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม
2. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมเพื่อลดปริมาณขยะในตลาด
3. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องควรกำหนดมาตรการการลงโทษสำหรับผู้ค้าที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบที่ตลาดกำหนด

4. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมหรือสนับสนุนการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการขยะในพื้นที่ตลาด เพื่อเป็นการยกระดับตลาดสะอาดปลอดภัย และสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เข้ามาซื้อสินค้าในตลาด

5. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายในการสร้างความตระหนักรู้ของผู้ค้าในตลาดสดเกี่ยวกับการกำจัดขยะ และส่งเสริมการเรียนรู้ต่อการจัดการขยะเพื่อลดปริมาณขยะในตลาด

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานบริหารจัดการตลาดควรสร้างมาตรการ หรือสร้างแรงจูงใจให้กับแม่ค้าในตลาดในการคัดแยกขยะเพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดการขยะ

2. สำนักงานบริหารจัดการตลาดควรกำหนดแนวทางในการจัดระเบียบพื้นที่ จัดระเบียบเวลาการจำหน่ายสินค้า จัดระเบียบหมวดหมู่ชนิดของสินค้าให้อยู่ในพื้นที่เดียวกัน และการรวบรวมและคัดแยกขยะภายในตลาดได้ดียิ่งขึ้น

3. สำนักงานบริหารจัดการตลาดควรกำหนดมาตรการเกี่ยวกับการรณรงค์ มาตรการต่าง ๆ ในการลดใช้ขยะ หรือลดปริมาณของผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้ ซึ่งเป็นการลดปริมาณขยะอย่างถูกต้องที่สุด

เอกสารอ้างอิง

ทรงธิดักดิ์ ทิพย์คา. (2555). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะ ตำบลบ้านสาว อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยพะเยา.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุริยาสาน.

สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย. (2563). *รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศ ไทย ปีพ.ศ. 2559*. เข้าถึงได้จาก จากhttp://www.pcd.go.th/info_ser/serve/waste.html.

สุภาภรณ์ บุญทากลาง. (2556). *ผลกระทบและการจัดการขยะในทัศนะของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกาะช้าง อำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด*. (ภาคินิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

เสนาะ แก้วคง. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยภาคครัวเรือนในเขตเทศบาลตำบลบางวัวฉนวนรักษ์ อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1980). *Participations place in rural development: Seeking Clarity through specificity*. New York: World Developments.